

4. pasaūla latgališu saīts

LATGOLYS SIMTGADIS KONGRESS

Rēzekne, Latgola, Latveja
2017. goda 5.–6. maijs

Cīnejamī kolegys!

1917. gods ir bejs izšķireigs daudzu Eiropys tautu i vaļstu liktiņūs. Ari Latgolys, kas tūlaik beja Krīvejis imperejis Vitebskys gubernis sastuovā, sabīdryskī darbinīki nabeidze guoduot par latvīšu tautys i vaļsts pastuoviešonu i īspiejamajim atteisteibys vierzīnim. 1917. godā nūtykušys daudzys politiskys apsprīdis i saīti, kurūs analizāti pasaūla procesi, vārtātys sovys tautys izredzis i sovys vaļsts dybnyuošonys īspiejis. Latgolai nūzeimeiguokī ir bejuši divi kongresi Rēzeknē: 26.–27. aprelī (piec j. st. 9.–10. majā), kurā vodūšuo lūma beja goreidznīceibai i kurā tyka pījimts viesturisks lāmums atsadaleit nu Vitebskys gubernis i veiduot vīnu vaļsti ar Vydzemi i Kūrzemi, paturūt pošnūsasaceišonys tīseibys tautsaimnīceibys, volūdys i ticeibys vaicuojumūs, i 3.–4. decembrī (piec j. st. 16.–17. decembrī), kur vodūšuo lūma beja strieļnikim. Ūtruo kongresa rezultātā tyka panuokts, ka tuo laika treis apriņči — Rēzeknis, Ludzys i Daugovpiļs — teik atdaleiti nu Vitebskys gubernis. Latgolys apreļa kongress ir vīns nu pyrmūs, kas aktualizēj kūpejis Latvejis vaļsts ideju i sagatavej politiskū i sabīdryski izgleitojūšū platformu Latvejis vaļsts dybnyuošanai 1918. goda 18. novembrī.

Pīmynūt itūs viesturiski navīnnūzeimeigūs i pretruneigi vārtātūs nūtykumus, teik organizāts 4. pasaūla latgališu saīts i Latgolys simtgadis kongress.

Pīsokut temys i izstruodojūt tezis kongresam, prosom puordūmuot i nūviertēt sova pasūlejuma aktualitati konkretys nūzaris i Latgolys regiona atteisteibys kontekstā Latvejis i Eiropys kulturys, izgleiteibys, tautsaimnīceibys telpā. Aicynojam aktivi īsasaisteit mierktīceigu pīšķlykumu izstruodē regiona atteisteibys ceļšonai.

Jamūt vārā storpdisciplinarūs pietejumu pīaugumu i svareigumu ari Latgolys regiona problemu rysynuošonā, gaideisim pīsacejumu, kurī respektē myusu dīnu zynuotnis atteisteibys tendēncis i padzilinoj myusu informieteibu i sapratni humanitarajuos (volūdys, kulturviesturis, folkloristikys, literaturzynuotnis), socialajuos (regionaluo ekonomika, demografeja, uzjiemiejdarbeiba, lykumdūšona, drūšeibys vaicuojumi i c.) i inžinerzynuotnēs (vidis, informacejis tehnologejis, byuvnīceibys i c.).

Kongresā aicynojam pīsadaleit ari politikus i vysaidu nūzaru praktikus — ar referatim, ar lītyskom temom deļ diskuseju. Īcarāts, ka Latgolys atteisteibai aktuali zynuotniskī pīšķlasejumi meisīs ar naskaidru voi streideigu vaicuojumu publisku apsprīššonu, kab kongresa gaitā izstruoduot i apsprīst rezolucejis pamatpunktus i jū beigt ar konkretim pīšķlykumim tautsaimnīceibys, drūšeibys, kulturys, izgleiteibys, volūdys i plašsazinis leidzekļu politikys atteisteibai.

Kongresa dorba volūdys — latvīšu, latgalīšu, angļu, krīvu, vajadzeibys gadīnī nūdrūsinojūt tulkuojumū. Kongresā var pīsadaleit ar referatu voi stenda referatu

Referata garums — 30 min.: 20 min. — referats, 10 min. — diskusejis

Stenda referata prezentaceja — 5 min., 30 min. — diskusejis par 3–5 stenda referatim

Kongresa nūtikšonys vīta — 5. majā Latgolys viestnīceiba „Gors“, Piļs īla 4, Rēzekne;

6. majā — Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja, Atbreivuošonys aleja 115, Rēzekne

Vārā jamamī laiki:

- da 2017. goda 1. februara — pīsasacejumu pījimšona
- da 2017. goda 1. marta — organizacejis komitejis atbiļde par pīsasacejuma i težu pījimšonu voi napījimšonu; organizatoriski preciziejumi
- da 2017. goda 1. apreļa — težu publiciešona (da 3000 rokstu zeimu, īskaitūt atstarpis)
- 2017. goda 1.–7. maijs — pasaūla latgalīšu saīts
- 2017. goda 5.–6. maijs — kongress
- da 2017. goda 1. septembra — rokstu padūšona kongresa materialu kruojumam
- 2017. goda oktobris — kongresa rokstu kruojuma izdūšona
- 2017. goda 27. oktobris–2. novembris — VII Letonikys kongress i 10. storptautyskuo latgalistykys konference, Latgolys simtgadis kongresa kruojuma prezentiešona

Kongresa organiziešonys komiteja:

Dr. sc. ing. Edmunds Teirumnīks — RTA rektors, Latgalīšu kulturys bīdreiba (pīšksādātuojs)

Dr. philol. Ilga Šuplinska — RTA profesore, Latgalīšu kulturys bīdreiba (pīšksādātuoja vītneica)

Dr. philol. Lideja Leikuma — LU profesore

Dr. biol. Arvids Barševskis — DU rektors

Dr. hist. Henrihs Soms — DU asociatais profesors

Dr. habil. art., Dr. hist. Jurs Urtāns — LKA profesors

Dr. habil. art. Ojārs Spāreits — Latvejis Zynuotņu akademejis prezidents, LMA profesors

Dr. habil. sc. pol., Dr. iur. Tuolavs Jundzs — LU profesors, Latvejis Zynuotņu akademeja

Dr. sc. comm. Mārtiņš Kaprāns — KM, kulturys ministris padūmnīks

Karina Pētersone — 12. Saeimys administracejis generalsekretare

Dr. oec. Sandra Ežmale — RSEZ puorvaldis vadeituoja

Agris Bitāns — zvārynuots advokats

Māris Bozovičs — Latgolys regiona atteisteibys agenturys direktors

Veronika Dundure — Latgalīšu volūdys, literaturys, kulturviesturis asociacejis nūdybynuojuma valdis pīšksādātuoja

Kongresa organiziešonys komitejis gūda bīdri:

Juons Buļs — Rēzeknis-Aglyunys diecezis veiskups

Juons Streičs — kinorežisors, muokslinīks

Anna Rancāne — dzejneica, žurnaliste

Anna Eglīna — Fraņča Trasuna muzeja „Kolnasāta“ organizātuoja i veiduotuoja, kulturys darbineica

Pīters Keišs — pyrmuo pasaūla latgalīšu saītu organizātuojs, sabīdryks darbinīks

Juons Elksnis — Latgolys Kulturys centra izdevnīceibys vadeituojs

Pīteikuma anketys veidlopa atrūnama: <https://goo.gl/NrVhCV> (LTG)

**Pīteikumus kongresam prosom aizpīldeit elektroniski sātys lopā da 2017. goda
1. februāra**

Kongresa dorba grupys vuordā
Ilga Šuplinska

UZZIŅAI

1992. goda 11.–13. augustā Rēzeknē nūtyka 1. pasaūla latgalīšu saīts, kas pulcynuoja vysaidu nūzaru specialistus, lai kūpeigi vīnuotūs par atmūdys laika nūrišu strategeju i puorvierteibom, kuo vajag deļ Latgolys regiona atdzimšonys. Roduos lāmumi par latgalīšu volūdys vaicuojumu aktualiziešonu, regiona plašsazinis leidzekļu i gruomotu izdūšonys atbaļsteišonu, Rēzeknes Augstskolas (RA) (nu 2016. goda 1. janvara – Rēzeknis Tehnologueju akademeja, RTA) izveiduošonu. Pasuokums izskanēja ar atjaunuotuo pīminekļa „Vienoti Latvijai“ atkluošonu.

2002. goda 11.–13. augustā tyka organizāta 2. pasaūla latgalīšu konference, kuramā tyka pījimts uzsaukums, adresāts Latvejis Republikys prezidentei V. Vīkei-Freibergai i LR Ministru prezidentam Andram Bierzenam. Jīmā tyka atzineigi nūvārtāta Vaļsts volūdys lykuma izstruode, RA nūdybynuošonys fakts, atbolsts Latgolys Kulturyš centra izdevnīceibys dorbam, taipat akcentāti naatlīkami rysynojamī aizdavumi iz prīšku: „Latgolys kulturviesturyskuo montuojuma saglobuošona i atteisteiba ir skotoma nasaraunamā saisteibā ar nūvoda saimnīciskū dzeivi i vaļsts regionalū politiku. Laikā, kad leluokuo investiceju daļa palīk Reigā i tuos apleicīnē, izraisūt Latvejis lauku izmieršonu i katastrofalu bezdorba pīaugumu, skaitom par vitali vajadzegu vaļsts atbolsta palelynuošonu Latvejis periferejai, seviški Latgolai, samazynojūt nūdūkļu likmis i sekmejūt investiceju pīsaisti.“ Uzsaukumā tyka vārsta uzmaneiba iz kuortejuos administrativi teritorialuos reformys sasteigteibys i nalabvieleibys Latgolai, juos rezultātā tyktu maineiti Latgolys kulturviesturiskī rubeži. Bažeišonus izaruodejuse pamatuota — piec 2009. goda reformys Varakļonu vairs nav Latgolys planavuošonys regionā, a jam pīvīnuoti vairuoki Sielejis nūmalis pogosti.

2012. goda 9.–10. augustā Latgolys dīnuos Rēzeknē nūtyka 3. pasaūla latgalīšu saīts, kurā sūpluok plotai kulturyš programai nūtyka ari konference, izviertejūt Latvejis naatkareibys laika Latgolys atteisteibys tendēncis i kryššonuos cālūņus ekonomikā, izgleiteibys, volūdys, kulturyš politikā i aktivi īsasaistūt Latgolys atbolsta programys realizacejā. Pījimtuo rezoluceja paredzēja praktiskus pasuokumus kai Vaļsts volūdys lykuma 3. panta 4. apakšpunkta īdarbynuošonai Latvejis volūdys i izgleiteibys politikā, tai sabīdryskuo pasyutejuma aktiviziešonu i latgalīšu volūdys respektiešonu vaļsts komunikaceju i plašsazinis leidzekļu politikā. Itamā konferencē pyrmū reizi beja puorstuovāti ari Sibirejis latgalīši, īpazeistynojūt ar sovu izdzeivuošonys pīredzi 20. godu symta garumā.